

Torsken i Barentshavet

Taler

Helga Pedersen

Dato

10 august 2006

Sted

Trondheim

Omstendigheter

Gjensidiges seminar på Nor-Fishing

1 Torskens vandring fra det kalde Barentshavet, tusenvis av kilometer ned til Lofoten for å gyte er et sant mirakel. Denne gytevandringen er av stor økologisk betydning samtidig som vi gjennom skreien har sjømat som verden over er kjent som gastronomiens superstjerne.

5

I Ravnkloa står det en statue til minne om fiskerne i Johan Bojers "Siste Viking". Romanen beskriver fiskernes tilværelse på begynnelsen av 1900-tallet. På denne tiden var det rå handmakt de hadde å stole på. De rodde i åpne båter, med seil som eneste drahjelp. De kom fra Trøndelag og Finnmark for å fiske på

10 Lofothavet når skreien kom inn for å gyte om vinteren.

De kjempet en kamp for å være der i rett tid, og en kamp mot banken og væreieren som de hadde forpliktelser overfor.

15 Sentralt i romanen er beskrivelsen av Trollfjordslaget, da dampbåtene stengte fjorden for småbåtfiskerne. Det utkjempes et slag mot den brutale overmakt som dampbåtene representerte. Den gangen var det sild det gjaldt, men spenningene er allmenne.

20 Det handler om slit, dramatikk og kampen om en sentral verdi for folket langs store deler av norgeskysten - og også om den norskarktiske torsken. Siden den tid har mye i samfunnet endret seg. Vi har fått ordnede forhold i fiskerinæringen. Og vi har sett en teknologisk utvikling som har gjort hverdagen i fiskebåtene lettere og sikrere og gitt en formidabel økning i effektivitet.

25

Men torsken som sentral verdi ligger fast. "Han nævnes maae Nordmannens Krone" skrev Petter Dass på 1600-tallet om torsken. "Skuld torsken os feyle,

30 hvad havde vi da?" spør han megetsigende, og føyer til: "Hva skulle vi føre til Bergen herfra?"

35 Men spørsmålet - skulle torsken oss feile, hva har vi da? - har dessverre fått en annen dimensjon og en sørgelig aktualitet. Det jeg tenker på er selvfølgelig det grove ulovlige fisket av torsk i Barentshavet. Dette er dessverre en tematikk jeg som fiskeri- og kystminister har måttet bruke mye tid og krefter på. Jeg kommer tilbake til dette om litt.

40 Fiskeriene i nord har hatt grunnleggende betydning for liv og bosetning i uminnelige tider. Fiskerinæringen spiller en betydelig rolle i dag og vil fortsette å gjøre dette i fremtiden.

45 I et nordområdeperspektiv er det viktig å ha et næringsgrunnlag som sikrer tilstedeværelse på havet, og gjennom nordlig bosetting. Fisk, og i særdeleshet torsken, gjør begge deler.

50 Som samfunn har vi et forvalteransvar for den ressurs torsken representerer. Allerede i år 1103 fikk Kong Øystein bygget en kirke i Lofoten med et særskilt høyt kirketårn. Fra dette tårnet skulle man tidligst mulig kunne varsle når skreien var på vei.

55 I dag må vi se i flere retninger og forvalter vi havets levende ressurser på en god og bærekraftig måte, står vi overfor muligheter i et evighetsperspektiv.

60 Kunnskap er et nøkkelord i denne sammenhengen. Kunnskap om torskens liv og det økosystemet torsken er en del av og kunnskap om de muligheter vi har for å utnytte torsken som ressurs.

65 Havet er en hovedkilde til ernæring. Havet rommer en biobank som medisinen og annen foretaksomhet kan nyttiggjøre seg til beste for oss mennesker. Behovene vil bli tydeligere i kommende årtier. Og våre muligheter for å nyttiggjøre oss det marine potensialet vil øke. Dette angår oss alle. Det gjelder vårt livsgrunnlag. I Nord-Norge, i Norge og statene rundt oss. Vårt ansvar er å bringe dette mulighetsrommet videre til også fremtidige generasjoner.

70 La meg så få si noen ord om fiskerienes betydning nasjonalt og internasjonalt. Norskehavet og Barentshavet er to av verdens rikeste fiskehav. Golfstrømmens

møte med våre farvann har rikdommen i seg. Her finner vi blant annet gyte-, beite- og leveområder for den norskarktiske torsken.

70

Store deler av disse havområdene ligger under norsk råderett og norskarktisk torsk har betydelige deler av sin utbredelse i norske havområder. Norske fiskere tar en meget stor del av de samlede norske fangstene i havområdene i nord.

75 Fiskeri- og havbruksnæringa er, som dere vet, i dag en av de største næringene i Norge. Vi forvalter en nasjonalformue - havet - og vi ønsker å legge til rette for størst mulig avkastning av det som høstes, produseres og videreforedles. Verdien av totalkvoten av torsken i Barentshavet ligger på om lag 8-9 milliarder kroner. Den gjennomsnittlige norske fangstverdien av norskarktisk torsk har ligget på
80 mellom 2 og 3 milliarder kroner de siste årene. I 2005 nærmere 3 milliarder kroner.

Omkring 95 prosent av norsk fisk og fiskeprodukter blir eksportert. Norge eksporterer sjømat til ca 150 land og til alle deler av verden. Vi er verdens tredje
85 største eksportør av sjømat.

Som jeg har vært inne på eier vi ikke torsken alene. Den norskarktiske torsken forvaltes i fellesskap med Russland. Dette er en svært viktig dimensjon i norsk fiskeripolitikk og har gjennom årtier innebåret et omfattende og velfungerende
90 samarbeid om forskning og forvaltning. Dette gjaldt også i den kalde krigs tid og symboliserer sann sett en felles erkjennelse, over landegrensene, av torskens betydning og verdi.

Det forvaltningsmessige samarbeidet er organisert gjennom Den blandete
95 norsk-russiske fiskerikommisjon. Her fastsettes en totalkvote for torsk og de øvrige bestandene som inngår i fellesforvaltningen, kvoter avsettes til tredjeland og øvrige forvaltningsmessige beslutninger treffes for gjennomføring av en ansvarlig forvaltning.

100 La dette jeg nå har vært inne på være eksempler på hva vi bør ha i tankene når verdien av Den norskarktiske torsken skal vurderes. Legger vi sammen torskens betydning som mat, ernæring og opplevelse, sysselsetting, eksport og for samarbeidet over landegrensene i nord forstår vi lettere hva som står på spill når vi skal diskutere det alvorlige overfisket av torsk i Barentshavet.

105

Overfisket må møtes med tiltak både nasjonalt og ikke minste internasjonalt.

110 Jeg er opptatt av at vi er helt klare på hva overfiskeproblematikken er og hvor vårt ansvar ligger. Her er det selvfølgelig en sammenheng. Og la meg være helt tydelig: Skal jeg som fiskeriminister kunne reise verden rundt med et budskap om at vi må få internasjonal orden på fiskeriene må vi være sikre på at vi skikker oss vel på hjemmebane. Hvis ikke står vi i fare for å miste troverdighet.

115 Som kyststat må vi være en god og pålitelig forvalter. Som flaggstat må vi gjøre det vi kan for at våre fartøy opptrer innenfor lover og regler. Som havnestat skal vi passe på at det ikke landes ulovlig fanget fisk. Og som handelsstat har vi en klar interesse av at det er lovlige og "etisk gode" varer som omsettes. Det er dette vi nå forventer av andre og det er dette vi krever av oss selv.

120 I våre nærområder har vi løpet av årene etter Sovjetunionens fall sett etableringen av et omfattende internasjonalt kriminelt nettverk som organiserer ulovlig fiske. Vi har erfart at våre naboer ikke har klart å stoppe denne aktiviteten.

125 Som dere er kjent med har det i årevis pågått et omfattende ulovlig russisk fiske av torsk i Barentshavet. Omfanget anslås av norske myndigheter til minimum 100.000 tonn årlig. Dette utgjør ca 25 % av totalkvoten for norskarktisk torsk. Alvoret i situasjonen ble understreket i ICES' rådgiving for 2007. På grunnlag
130 av et beregnet overfiske på hele 166 000 tonn torsk, nedskriver ICES kvoten fra 471 000 tonn i år til 309 000 neste år. Med andre ord ikke et ubetydelig kvantum!

135 Dette skaper uro, for si det forsiktig, i norsk fiskerinæring og i den lovlydige delen av russisk fiskerinæring - som nødvendigvis også må tape på en storstilt svart omsetning av fisk på det europeiske markedet - og som taper fremtidige kvoter! For eksempel: I 2006 ville kvoten blitt ca 100 000 tonn høyere enn det som nå er anbefalt fra Havforskningsinstituttet dersom overfisket ikke hadde funnet sted.

140 Vi står i fare for å alvorlig skade en av verdens rikeste fiskebestander, den norskarktiske torsken, om det ulovlige fisket får fortsette uhindret. Dette er selvfølgelig alt sammen uakseptabelt - og ikke minst unødvendig! Overfiskeproblematikken er kompleks, og kriminalitetsbildet er sammensatt.

Det inneholder organiserte nettverk for gjennomføring av fangst, for manipulering av dokumenter og for landing av fangsten. Det forutsetter flaggstater som ikke kan eller som ikke vil ta et effektivt ansvar overfor egne fartøy og havnestater som ikke kontrollerer de fangstene som landes.

150 Regjeringen ser med stort alvor på dette og vi ønsker å mobilisere det som finnes av gode krefter for å komme uvesenet til livs. Sist fredag i Kirkenes understreket Statsministeren dette og ga klart uttrykk for at dette arbeidet vil ha prioritet fremover.

155 Regjeringa jobber på mange plan for å få bukt med UUU-fisket, altså Ulovlig, urapportert og uregistrert fiske. Russland er og blir en viktig partner i dette arbeidet. Russland erkjenner utfordringene og vi er enige om viktige tiltak. Selv om det finnes lyspunkter, så går det ikke fort nok framover når det gjelder å få handling bak enigheten. Derfor må vi også jobbe i forhold til de landene der fisk
160 fra Barentshavet landes.

Det vil alltid være noen som benytter seg av bekvemmelighetsflagg og det vil alltid være muligheter for fiske i internasjonalt farvann. Vi må derfor stoppe det ulovlige fisket ved å legge hindringer i veien for omsetningen av ulovlig fanget
165 fisk. Dersom vi kan stanse landing av ulovlig fisk i flest mulig havner, vil dette bidra til å ta fortjenesten ut av det ulovlig fisket. Ingen kriminell handling lønner seg uten at tjuvgodset blir omsatt.

Det er derfor en viktig målsetting for oss å både inngå bilaterale avtaler og å
170 arbeide for et multilateralt regime for havnestatskontroll. Dette er krevende, for det kan finnes sterk motvilje mot effektive havnestatsregimer i mange land.

Dette arbeidet har Norge fulgt opp på FN-nivå, i den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen og bilateralt overfor en rekke relevante stater.

175 Jeg oppfatter det slik at det nå, endelig, er et virkelig politisk fokus på problematikken rundt ulovlig fiske. På FN-konferansen om avtalen om fiske på det åpne hav i New York i mai ble det også, på forslag fra Norge, utarbeidet anbefalinger om at flaggstatene skal treffe en rekke tiltak for å stanse UUU. De
180 to viktigste vedtakene var å starte arbeidet med en bindende konvensjon om havnestatskontroll, og å foreta en gjennomgang av hvordan de enkelte flaggstater ivaretar sitt ansvar. Vi vil fra norsk side aktivt bidra til at disse to prosessene kommer raskt på sporet.

På den nordatlantiske fiskeriministerkonferansen tidlig i juni, ble det utarbeidet et sluttkommuniké med uvanlig kraftig ordlyd. Det var gledelig at EU og Russland også var med på denne avtaleteksten.

190 Disse resultatene er viktige. Jeg velger å ta dette som et tegn på en grunnleggende holdningsendring og en erkjennelse av at det internasjonale samfunn må leve opp til sine idealer i praksis. Og Norge har bidratt sterkt til å få dette til.

195 I Barentshavet er hovedproblemet at Russland som flaggstat ikke ivaretar sine forpliktelser verken i henhold til havrettstraktaten eller i henhold til de avtaler som er inngått med Norge.

Når det gjelder arbeidet med å oppdage og reagere mot selve det ulovlige fisket og omlasting av ulovlig fanget fisk på havet, er dette oppgaver som
200 Fiskeridirektoratet og Kystvakten utfører. Dette arbeidet vil jeg ikke komme nærmere inn på her uten å nevne at det nedlegges betydelige ressurser i etterretning, overvåking og kontroll knyttet til fangst, omlasting og landing av fangst fra Barentshavet.

205 Hva gjør vi så for å oppnå bedre resultater fremover? Svaret har jeg delvis gitt innledningsvis. Vi må arbeide bredt, bruke de muligheter som finnes og som kan gi resultater. Fra mitt ståsted vil jeg peke på følgende tiltak som blir gitt prioritet fremover:

210 Regjeringen fremmet i juni et lovforslag som skal gi oss hjemler til å kunne stanse enhver service i norske havner til fartøy som har vært involvert i UUU aktiviteter. Vi håper dette kan behandles i Stortinget i løpet av høstsesjonen 2006. Vi skal fortsette å øve press på russiske myndigheter for å få til et bedre samarbeid på kontrollsiden.

215

Kontrolltiltak har videre nær sammenheng med behovet for sporbarhet og opprinnelsesmerking av fisk. Det ulovlige torskefisket fungerer økonomisk fordi ledd i den globale verdikjeden handler med "svartfisk". Vi må føre en mer offensiv dialog med de store internasjonale matvarekjedene og
220 matvareprodusentene og med mottakerland for ulovlig fanget fisk. En mer aktiv bruk av markedsmekanismene vil også være et viktig virkemiddel for norske myndigheter i kampen mot det ulovlige fisket.

225 Regjeringen vil fortsette å øve politisk press i alle de sammenhenger hvor det er
relevant å ta opp problemene med ulovlig fiske. Saken skal på dagsordener. Det
er viktig å opprettholde det politiske fokus på dette problemet. Vi har i løpet av
juli innledet et samarbeid med Litauiske myndigheter for å få på plass et
formalisert kontrollsamarbeid. Og som dere vet har UUU-problematikken også
230 stått sentralt her i Trondheim. Jeg har sammen med kolleger fra flere land
diskutert veien videre og hva som bør ha hovedoppmerksomhet i vårt felles
arbeid mot UUU-problemet, der utveksling av informasjon, bedre koordinering
av den innsatsen det enkelte land legger ned og bistand til utviklingsland er
blant tiltakene det er enighet om - i tillegg til havnestatskontroll.

235

Jeg er optimistisk, med bakgrunn i det engasjement nasjonalt og internasjonalt
som nå er til stede. Og jeg er også derfor optimistisk med hensyn til fremtiden
for torsken i Barentshavet. Den vil oss ikke feile.

240

Kilde

<http://odin.dep.no/fkd/norsk/aktuelt/taler/minister/047041-090043/dok-bn.html>

Emner

Innenriks, Innlegg, Miljø, Regionalpolitikk

245

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/torsken-i-barentshavet>

250

255

260